

ARAŞTIRMA | RESEARCH

Madde Bağımlılığı İle İlgili Türkçe İnternet Sitelerinin Okunabilirliğinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Readability of Turkish Websites on Substance Addiction

Hatice Kübra Çıfci ¹, Betül Kozanhan ², İbrahim Solak ³

1. Aile ve Kadın Destek Merkezi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, Türkiye
2. SBÜ. Konya Eğitim Araştırma Hastanesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon Ünitesi, Konya, Türkiye
3. SBÜ. Konya Eğitim Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği, Konya, Türkiye

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to examine the readability level of Turkish websites containing information about substance addiction (SA) according to the Atesman and Bezirci-Yılmaz readability formulas and to evaluate the content of these websites.

Method: A search was performed in November 2019 by typing the word "substance addiction" in Google's search engine (<https://www.google.com>). We evaluated the websites on the first 15 pages of Google's search engine results. Commercial websites, advertisement websites, chat websites, forum websites, magazine websites, websites containing only images or videos, and websites with less than 10 sentences were excluded from the study. The average number of syllables, average number of words with 4 or more syllables, and Atesman and Bezirci-Yılmaz readability values were calculated.

Results: The average number of syllables and average number of words with 4 or more syllables were respectively 2.90 ± 0.10 and 4.31 ± 1.37 . The mean Atesman and Bezirci-Yılmaz readability values were respectively 46.03 ± 11.67 and 14.04 ± 4.12 .

Conclusion: The readability level of Turkish websites containing information about SA was "difficult" according to the Atesman readability formula and at "undergraduate level" according to the Bezirci-Yılmaz readability formula.

Keywords: Substance addiction, readability, internet

ÖZ

Amaç: Bu araştırmada, madde bağımlılığı (MB) konusunda hazırlanmış bilgilendirme içeren Türkçe internet sitelerin okunabilirlik düzeylerini, Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre incelemeyi ve bu sitelerin içeriklerini değerlendirmeyi amaçlanmıştır.

Yöntem: Kasım 2019 tarihinde Google (<https://www.google.com.tr>) arama motoruna "madde bağımlılığı" kelimesi yazılarak arama yapılmıştır. Yapılan arama sonucunda karşımıza çıkan ilk 15 sayfada yer alan internet siteleri değerlendirilmiştir. Bu sitelerden ticari blog siteleri, reklam içeren siteler, sadece resim ya da video içeren siteler, sohbet siteleri, forum siteleri, magazin içerikli siteler, cümle sayısı 10'dan daha az olan siteler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırmaya alınan metinler bilgisayar programına aktarılarak Ateşman, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik değerleri, ortalama hece sayısı ve dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması hesaplandı.

Bulgular: Araştırmaya alınan sitelerin ortalama hece sayısı $2,90 \pm 0,10$ iken dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması $4,31 \pm 1,37$ idi. Ortalama Ateşman okunabilirlik değeri $46,03 \pm 11,67$, ortalama Bezirci ve Yılmaz okunabilirlik değeri ortalaması ise $14,04 \pm 4,12$ idi.

Sonuç: MB hakkında bilgi içeren Türkçe internet sitelerinde yer alan metinlerin okunabilirlik düzeyi Ateşman' a göre "zor" Bezirci-Yılmaz' a göre ise "lisans" seviyesinde olduğu tespit edildi.

Anahtar kelimeler: Madde bağımlılığı, okunabilirlik, internet

Correspondence / Yazışma Adresi: İbrahim Solak, SBÜ. Konya Eğitim Araştırma Hast., Aile Hekimliği Kliniği, Konya, Türkiye
E-mail: isolaktr@yahoo.com

Received /Gönderilme tarihi: 07.01.2020 Accepted /Kabul tarihi: 17.02.2020

GİRİŞ

Bağımlılık, fiziksel ya da psikolojik olarak zarar vermesine rağmen bir nesneye, kişiye ya da varlığa duyulan önlenemez istek olarak tanımlanmaktadır (1). Madde bağımlılığı (MB) ise kişinin kullandığı maddeyi bırakmak istemesi ve bu amaçla çeşitli çabalara girmesine rağmen bırakamaması; bırakma çabaları sırasında yoksunluk belirtilerinin görülmesi, bireyin madde kullanımının ona ve çevresine verdiği zararı bilmesine rağmen, madde kullanmaya devam etmesi ve madde kullanma ihtiyacı hissettiği maddenin miktarını devamlı arttırmak zorunda kalması olarak tanımlanmaktadır (2).

Uyuşturucu madde kullanımı önemli bir halk sağlığı sorunu olup, Türkiye de diğer Avrupa ülkelerinde olduğu kadar yaygın görülmektedir (3). Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) tarafından 2011 yılında 25 ilde yapılan araştırma sonucunda yaşam boyu madde kullanım sıklığının %2,7 iken (3), 2018 yılında 26 ilde yapılan araştırma sonucunda ise bu oranın %14,81 artarak %3,1 (4) olduğu bildirilmiştir. MB bireyin ve çevresinin hayatını etkileyen önemli bir sorundur. Bireyin madde kullanıcısı olmasını etkileyen bazı risk faktörleri vardır. Bu risk faktörleri cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, kişilik, okul başarısı, aile, sigara ve alkol, maddelerin elde edilebilirliği, arkadaş etkisi ve yaştır (5).

İnsanlık tarihi boyunca hep var olan iletişim günümüzde teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni hal almıştır. Küresel dünyada internet, artık hızına yetişilemeyen bir iletişim aracıdır (6). Asıl ortaya çıkma amaçları arasında iletişimi kolaylaştırmak, bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmaktır. İnternetin tahmin edilenden çok daha hızlı yaygınlaşması, bilgisayar ve akıllı telefonların kullanımının artması ise internet kullanımını etkileyen en önemli faktörler arasındadır (7). Bilgi çağı olarak adlandırılan bu çağ internet sayesinde bilgiye kolayca ulaşılabilirlik sağlarken, aynı zamanda bilgi yığınları oluşmasında zemin hazırlamıştır. 500 milyon civarı web sitesinin olduğu göz önünde bulundurmak bilgi kirliliğinin düzeyini anlamamızı kolaylaştıracaktır. İnternet üzerinden bilgiye ulaşma sürecinde izleyici-dinleyici-okuyucu konumundan kullanıcı ve katılımcı konumuna gelen kitleler kaynağı belirsiz bilgi yığını olarak tercih kaymasına doğru gitmektedir. Bilgi kirliliğinin başlangıç ve bugün ki durumuna baktığımız da olan durumu 'ağzı olan konuşuyor' deyimini 'parmağı olan yazıyor' düşüncesinin yer aldığını söylemek yanlış olmaz (8).

İnternet kullanımı merak edilenlerle ilgili pratik, kolay ve ucuz bilgi edinme yöntemi olarak görülmektedir. Fakat bu bilgilerin okunma ve anlaşılma düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle erişilebilir bilgilerin doğru ve güncel olması yanısıra anlaşılabilir olması için genel toplum okuryazarlık düzeyine uygun olması önemlidir. Okunabilirlik okuyucu tarafından metinlerin "kolay ya da güç anlaşılır olması" olarak tanımlanır ve objektif olarak ölçülebilir bir kavramdır (9). Kelimelerin hece sayısı, cümle uzunluğu, birden fazla anlamı olan kelime sayısı okunabilirlik düzeyini etkileyen faktörler arasındadır (10). Okunabilirlik düzeylerinin ölçülmesi için birden çok formül var olsa da Türk dili için tasarlanmamış olan bu formüllerin Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini ölçmede yetersiz olduğunu ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (11). Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin ölçülmesinde sıklıkla Ateşman okunabilirlik formülü (12) ve Yılmaz-Bezirci okunabilirlik formülleri (13) kullanılmaktadır.

Bu araştırmada, MB konusunda hazırlanmış bilgilendirme içeren Türkçe internet sitelerin okunabilirlik düzeylerini, Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre incelemeyi ve aynı zamanda bu sitelerin içeriklerini değerlendirmeyi amaçlandık.

YÖNTEM

Bu araştırma Konya Bağımlılıkla Mücadele Derneği (KONBAMDER) 'Geleceğini Korum' adlı projesi kapsamında yapılmıştır. Bu araştırma tanımlatıcı tipte bir araştırmadır. Kasım 2019 tarihinde Google (<https://www.google.com.tr>) arama motoruna "MB" kelimesi yazılarak arama yapılmıştır. Yapılan arama sonucunda karşımıza çıkan ilk 15 sayfada yer alan internet siteleri değerlendirilmiştir. Bu sitelerden ticari blog siteleri, reklam içeren siteler, sadece resim ya da video içeren siteler, sohbet siteleri, forum siteleri, magazin içerikli siteler, cümle sayısı 10'dan daha az olan siteler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırmaya dahil edilen sitelerdeki bilgi metinleri ayrı ayrı Microsoft Word programına aktarılmış olup sitenin yazar bilgileri, eğitim başlıkları, site URL'leri, linkler okunabilirlik değerlendirme sonuçlarının etkilenmemesi için çıkarılmıştır. Elde edilen metinler bilgisayar programına aktarılmış ve Ateşman, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik değerleri, ortalama 4 hece ve üstü kelime sayısı ile kelimelerin ortalama hece sayısı değerleri hesaplanmıştır. Çalışmaya dahil edilen internet siteleri hazırlayan kurum ve kuruluşlara göre 2 gruba ayrılmıştır. Kamu kurumları, hastane, konunun uzmanı kişiler, dernek ve vakıflar tarafından hazırlanan siteler birinci gruba, haber siteleri ve diğer siteler ise ikinci gruba alınmıştır.

Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ender Ateşman tarafından 1997 yılında tanımlanan bu formül, kelime ve cümle uzunluklarını esas alarak Flesh Okuma Kolaylığı formülünün 'Türkçe' ye uyarlanması ile geliştirilmiştir. Ateşman formülünde metnin okunabilirlik aralığı skor 90-100 arasında ise "çok kolay", 70-89 arasında ise "kolay", 50-69 arasında ise "orta", 30-49 arasında ise "zor", 1-29 arasında ise "çok zor" olarak tanımlanmıştır (12).

Okunabilirlik puanı= $198.825 - 40.175 \times (\text{toplam hece/toplam kelime}) - 2.610 \times (\text{toplam kelime/toplam cümle})$

Bezirci Yılmaz Okunabilirlik Formülü

Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü, bugüne kadar geliştirilen farklı okunabilirlik formüllerinin özellikleri ve Türkçenin istatistiksel özelliklerine dayanarak 2010 yılında geliştirilmiştir (13). Bu yeni formülün kullanılmasında özellikle iki özelliğe vurgu yapılmaktadır. Bu özelliklerden ilki ortalama cümle uzunlukları ikincisi ise hece sayılarıdır. Cümlelerdeki kelime sayısının fazlalığı veya azlığı, o metnin okunabilirliğini etkilemektedir. Metinlerdeki cümle uzunlukları ve kelimelerdeki hece sayılarının artışı metinlerin okunabilirlikleri azalmaktadır. Okunabilirlik formülü aşağıdaki gibidir.

$$YD = \text{OKS} \times ((H3 \times 0,84) \times (H4 \times 1,5) \times (H5 \times 3,5) \times (H6 \times 26,25))$$

YD: Yeni okunabilirlik değeri

OKS: Ortalama kelime sayısı

H3: Ortalama 3 heceli kelime sayısı

H4: Ortalama 4 heceli kelime sayısı

H5: Ortalama 5 heceli kelime sayısı

H6: Ortalama 6 ya da üstü kelime sayısı

Bezirci-Yılmaz formülü bir metnin okunabilirlik düzeyini, ülkemizdeki eğitim sistemine göre belirli bir sınıf düzeyine denk gelerek açıklamaktadır. Yani bu formülden çıkan okunabilirlik puanı, 'Türk Eğitim Sisteminde' ki sınıflara denk gelmektedir (13).

Metinlerin İçeriğinin Değerlendirilmesi

Çalışmaya alınan metinlerin içeriği, MB tanımı, bağımlılığın belirtileri, bağımlılık yapan maddeler, bağımlılık tanı kriterleri, bağımlılık tedavisi, risk faktörleri, aşırma (relaps), bağımlılık döngüsü, koruyucu önleyici çalışmalar, sosyal destek ve psiko-sosyal tedavi yöntemleri hakkında bilgi içerip içermediği açısından değerlendirildi.

Veri Analizi

Çalışmada yer alan kategorik verilerin tanımlayıcı istatistikleri frekans ve yüzde değerler kullanılarak, sayısal verilerin ise ortalama ve standart hata kullanılarak gösterildi. Çalışmadaki grupların normal dağılıp dağılmadıkları Shapiro Wilks ve Kolmogorov-Smirnov Testleri kullanılarak değerlendirildi. Çalışmada bağımsız gruplar arasında yapılan sayısal veri karşılaştırmalarında Bağımsız İki Örneklem T Testi, kategorik veri karşılaştırmalarında ise Ki Kare testi kullanıldı. Çalışmada uygulanan istatistiksel analizlerin tümü çift yönlü olarak, %5 anlamlılık sınırı ve %95 güven aralığında gerçekleştirildi. Verilerin analizi için SPSS® 25.00 (IBM Inc, USA) yazılımı kullanıldı.

BULGULAR

İncelenen 170 siteden 54 site dahil edilme kriterlerine uygun bulunarak değerlendirilmiştir. Bu sitelerden 19 (%35,2)'u birinci grup, 35 (%64,80)'i ikinci grup idi. Çalışmaya alınan sitelerin, ortalama hece sayısı $2,90 \pm 0,10$, dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması $4,31 \pm 1,37$, Ateşman okunabilirlik değeri ortalaması $46,03 \pm 11,67$, Bezirci ve Yılmaz okunabilirlik değeri ortalaması $14,04 \pm 4,12$ olarak bulunmuştur. Çalışmaya alınan sitelerin Ateşman formülüne göre okunabilirlik aralığı "zor", Bezirci-Yılmaz formülüne göre ise "lisans" düzeyindedir.

Tablo 1: Çalışma gruplarının okunabilirlik değerlerinin karşılaştırılması

	Grup 1 (n=19)	Grup 2 (n=35)	p
4 Hece Ve Üstü Kelime Sayısı Ortalaması	$4,48 \pm 1,12$	$4,22 \pm 1,50$	0,529
Ortalama Hece Sayısı	$2,93 \pm 0,11$	$2,89 \pm 0,10$	0,204
Ateşman Okunabilirlik Değeri	$44,14 \pm 9,57$	$47,06 \pm 12,67$	0,385
Bezirci ve Yılmaz Okunabilirlik Değeri	$14,61 \pm 3,55$	$13,74 \pm 4,41$	0,463

Çalışmaya alınan grupların Ateşman okunabilirlik değeri, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik değerleri, ortalama hece sayısı ve dört hece ve üstü kelime sayısı ortalaması arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur (sırası ile $p=0,385$, $p=0,273$, $p=0,204$ ve $p=0,529$) (Tablo 1).

Çalışmaya alınan tüm sitelerin Ateşman' a göre okunabilirlik aralıkları incelendiğinde, birinci grupta 13 (68,40)'ü “zor ve çok zor”, 6 (%31,60)'sı “orta güçlükte” bulunmuştur. İkinci grupta ise 18 (%51,40)'i “zor ve çok zor”, 17 (48,60)'si “orta güçlükte” bulundu. Çalışma gruplarının Ateşman'a göre okunabilirlik aralıkları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur ($p=0,413$) (Tablo 2).

Tablo 2: Çalışma gruplarının ateşman okunabilirlik aralıklarının değerlendirilmesi

Ateşman'a göre okunabilirlik aralıkları	1. Grup (n=19)	2. Grup (n=35)	P
Çok zor, zor (n=31)	13 (%68,4)	18 (%51,4)	0,413
Orta güçlükte (n=22)	6 (%31,6)	17 (%48,6)	

Çalışmaya alınan sitelerin içerikleri incelendiğinde 27 (%50,00)'si MB'nın tanımını, 26 (%48,14)'sı MB belirtilerini, 11 (%20,37)'i MB tanı kriterlerini, 24 (%44,44)'ü MB nedenlerini, 13 (%24,07)'ü bağımlılık döngüsünü, 26 (%48,14)'sı MB'nın neden olduğu sorunları, 28 (%51,85)'i MB tedavisini, 32 (%59,25)'si risk faktörlerini, 27 (%50,00)'si koruyucu önleyici çalışmaları, 18 (%33,33)'i MB eğitimini, 33 (%61,10)'ü sosyal destek ve 29 (%53,70)'u psiko-sosyal tedavi hakkında bilgi içermekteydi.

TARTIŞMA

Ülkemizde de her geçen yıl sayısı artan “madde kullanımı” kullanan bireyi, ailesini ve aslında toplumu da etkileyen ve tıbbi olduğu kadar sosyal da bir sorundur. Yapılan literatür taramasında MB ile ilgili bilgi içeren Türkçe internet sitelerinin okunabilirliğinin değerlendirildiği bir araştırma bulunmamıştır. Yapılan çalışma bu konuda yapılmış ilk çalışmadır. Bu çalışma sonucunda Türkçe internet sitelerinde MB ile ilgili metinlerin okunabilirlik oranının oldukça düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşıldı.

Gaziantep'te madde bağımlılar ile ilgili yapılan 126 kişinin katıldığı bir çalışmada madde bağımlısı kişilerin eğitim düzeyleri incelendiğinde 51 (%40,50) kişi eğitimsiz ve ilköğretim mezunu iken, ortaokul (8.sınıf) mezunu olan kişi sayısı 34 (%27,00)'tür (14). Ankara'da yapılan bir başka çalışmaya ise 302 kişi katılmıştır. Bu çalışmada ise madde bağımlısı kişilerin 73 (%24,20)'ü eğitimsiz ve ilköğretim mezunu kişiler iken, ortaokul (8.sınıf) mezunu olan kişi sayısı 107 (%35,40)'dir (15). Bizim çalışmamızda ise MB hakkında bilgi içeren Türkçe internet sitelerinin okunabilirliği Ateşman' a göre “zor” Bezirci-Yılmaz' a göre ise “lisans” düzeyinde çıkmıştır. Bu seviye madde bağımlısı kişilerin eğitim seviyelerinin çok üzerindedir. Bu bulguların madde kullanım bozukluğu olan hastaların tedavisi için önemli etkileri olabilir. Çünkü eğitim, yazılı materyaller ve sözlü iletişim yoluyla tedavi sürecinin önemli bir bileşenidir. MB tedavisinde yazılı materyaller kullanarak etkili olabilmek ancak bu materyaller tedavi gören kişiler tarafından okunup anlaşılabilirse mümkündür, (16, 17).

MB çabamızın ve geleceğin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. MB' nı diğer psikiyatrik rahatsızlıklardan ayıran temel farklardan biri madde kullanımının bireyin kendi iradesi ile gerçekleşen bir davranış olarak değerlendirilmesidir (18). Hem tıbbi hem sosyal bir sorun olan MB' nin tedavisi uzun bir süreçtir. MB tedavisinde öncelikle tıbbi tedavi daha sonra

biyopsiko-sosyal tedavi yöntemleri ile madde kullanan kişinin topluma tekrar kazandırılmasını amaçlanır (19).

Türkiye'de özellikle 21. yüzyılda meydana gelen hızlı kentsel dönüşüm ve şehirleşme sonucunda aile bağları gibi sosyal ve kültürel bağların zayıflaması, başta internet olmak üzere teknolojinin kötü amaçlarla kullanılmaya başlaması gibi etmenler MB'nın artmasına neden olmaktadır (20). Ayrıca MB'nın toplum içinde 'etiketlenme (damgalama)' varlığı bir gerçektir. Toplumda madde bağımlılarına yönelik oluşan olumsuz tutumlar, MB sorununun olumsuz yönde gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Damgalanma, madde bağımlılarının tedaviye başvurma ve tedaviden yararlanma süreçlerini de olumsuz etkilemektedir (21). Madde bağımlısı birey damgalama korkusuyla tedavi olmak istemeyebilir. Bu durumu saklamaya çalışan bağımlı birey için MB süreci, geri dönülemez bir noktaya ulaşabilir. Bu yüzden MB ile ilgili internette yer alan bilgilerin doğruluğu, okunabilirliği büyük önem arz etmektedir. Yapılan literatür taramasında MB ile ilgili bilgi içeren Türkçe internet sitelerinin okunabilirliğinin değerlendirildiği bir araştırma bulunmamıştır. Yapılan çalışma bu konuda yapılmış ilk araştırmadır.

Kozanhan ve arkadaşları (22) "anesteziyoloji alanında internet sitelerinde sunulan hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirliklerinin değerlendirilmesi" adlı araştırmada, incelenen sitelerin Ateşman'a göre okunabilirlik aralığını "zor" olarak bildirirken, Bezirci-Yılmaz'a göre ise "lisans" düzeyinde eğitim gerektirdiğini bildirmişlerdir. Solak'ın (23) yaptığı "kolorektal kanser hakkında bilgi içeren internet sitelerinin okunabilirliği" adlı araştırmada incelenen sitelerinin Ateşman okunabilirlik aralığını "orta güçlükte", Bezirci -Yılmaz' a göre ise "lisans" düzeyinde olduğunu bildirmiştir. Kara'nın (24) yaptığı "Evaluation of the readability of online texts related with autism spectrum disorders" adlı araştırmada incelenen sitelerin Ateşman okunabilirlik aralığını "zor", Bezirci -Yılmaz'a göre ise "lisans" düzeyinde olduğunu bildirmiştir. Araştırmamızda da çıkan sonuçlar, daha önce değişik konuların okunabilirliği hakkında yapılan çalışmaların sonuçlarına benzerdir.

Günümüz bilgi çağında bireylerin kendileri ile ilgili hastalıklarını tanıyabilmeleri, bulguları fark edebilmeleri ve kendileri için iyi olduğunu düşündükleri kararları alabilmeleri beklenilir. Sağlık okur-yazarlığı uygun sağlık kararlarının alınabilmesi için kişilerin sağlıkla ilgili temel seviyelere ulaşma, bu bilgileri anlama kapasitesinin derecesi olarak tanımlanmaktadır (25). Bizim araştırmamıza alınan internet sitelerinin içerikleri incelendiğinde, MB'nın tanımı, MB tedavisi, risk faktörleri, koruyucu önleyici çalışmalar, sosyal destek ve psiko-sosyal tedavi hakkında yarısından fazlası bilgi vermiştir. MB'nın belirtileri, MB' nın tanı kriterleri, MB'nın nedenleri, bağımlılık döngüsü, MB'nın neden olduğu sorunlar ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır. Özellikle MB belirtileri hakkında yeterli bilgi bulunmaması 'damgalama' yaşama ihtimali olan bağımlı bireyler için büyük risk teşkil etmektedir. Bu durum MB olan bireyin kendinde gördüğü belirtileri madde bağımlısı olduğu halde bu durumu kabul etmemesine yol açabilir. Tıbbi tedavi ve devamında gereken biyopsiko-sosyal süreçleri zorlaşmasına neden olabilir.

Bu araştırmanın çeşitli kısıtlılıkları mevcuttur. Birincisi, çalışmaya dahil edilen site sayısının azlığı nedeniyle araştırma sonuçlarını ülkeye genellemek doğru olmayabilir. Elektronik sağlık hizmetlerinin etkin şekilde geliştirilmesi için tıbbi sitelerin çeşitli kalite ölçütlerine uygun düzenlenmesi gerekmektedir. Çalışmada incelenen sitelerin çoğunun, kalite

açısından denetimi yapılmayan sertifikalandırılmamış siteler olması çalışmanın ikinci limitasyonudur.

Bu çalışma sonucunda Türkçe internet sitelerinde MB ile ilgili metinlerin okunabilirlik oranının oldukça düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşıldı. MB'nın belirtileri, MB'nın tanı kriterleri, MB'nın nedenleri, bağımlılık döngüsü, MB'nın neden olduğu sorunlar ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır. İnternet sitelerinde yer alan MB ile ilgili hazırlanmış sitelerin bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik kriterlerine uyararak ve madde bağımlılarının eğitim seviyesini temel alarak toplumun genelinin anlayacağı düzeyde hazırlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Cicioğlu Hİ, Demir GT, Bulğay C, Çetin E. Elit Düzeyde sporcular ile spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin egzersiz bağımlılığı düzeyleri. *Bağımlılık Dergisi*. 2019; 20: 12-20.
2. Aydemir H. Bağımlılıklarla Asirlik Mücadele; Hilal-İ Ahdar Cemiyeti (Yeşilay).
3. Alptekin K, Mutlu E, Akın E. Madde bağımlılığı tedavisi için denetimli serbestlik şubeleri tarafından Amatem'e gönderilen kişilere yönelik uygulamalarda karşılaşılan sorunlar. 2016. <http://acikerisim.karatay.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12498/1266> (20 Ocak 2020'de ulaşıldı)
4. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Türkiye Uyuşturucu Raporu 2019. Ankara, TUBİM, 2019.
5. Gökler R, Koçak R. Uyuşturucu ve madde bağımlılığı. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2008; 3: 89-104.
6. Solmaz B, Tekin G, Herzem Z, Demir M. İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi* 2013; 7(4): 23-32.
7. Ansoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2009; 1: 55-67.
8. Yüksel H. İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu. *Atatürk İletişim Dergisi*. 2014; 6: 125-138.
9. Eker L, Tüzün EH, Aytar A, Daşkapan A. Fizik tedavi ve rehabilitasyon kliniklerinde kullanılan sağlık eğitim materyallerinin okunabilirlik düzeyi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*. 2013; 24: 93-98.
10. Boztaş N, Özbilgin Ş, Özçmen E, et al. Evaluating the readability of informed consent forms available before anaesthesia: a comparative study. *Turk J Anaesthesiol Reanim* 2014; 42: 140-144
11. Köse EÖ. Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Cankaya University Journal of Law*. 2009; 12: 141-150.
12. Ateşman E. Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*. 1997; 58: 71-74.
13. Bezirci B, Yılmaz AE. Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*. 2010; 12(3): 49-62.
14. Bulut M, Savaş HA, Cansel N, et al. Gaziantep Üniversitesi alkol ve madde kullanım bozuklukları birimine başvuran hastaların sosyodemografik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi* 2006; 7: 65-70.
15. Asan Ö, Tıkrık B, Okay İT, Göka E. Bir AMATEM birimine başvuran alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastaların sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*. 2015; 16: 1-8.
16. Weiss BD, Hart G, Pust RE. The relationship between literacy and health. *J Health Care Poor Underserved*. 1991; 1: 351-363.
17. Grundner T. On the readability of surgical consent forms. *N Engl J Med*. 1980; 302: 900-902.
18. Polat G. Madde bağımlılığı tedavisinde sosyal hizmet mesleği. *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 2014; 30: 143-148.
19. Ögel K. Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık; 2017.
20. Albayrak S, Balcı S. Gençlerde madde bağımlılığının önlenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)* 2014; 11(2): 30-37.
21. Ögel K. Alkol ve madde kullanım bozukluklarında damgalama. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*. 2004; 12(3): 71-76.
22. Kozanhan B, Tutar MS. Anesteziyoloji alanında internet sitelerinde sunulan hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirliklerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Anesthesiology Reanimation*. 2017; 15(2): 63-70.
23. Solak M. Kolorektal kanser hakkında bilgi içeren internet sitelerinin okunabilirliği. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2019; 16: 509-513.

24. Kara A. Evaluation of the readability of online texts related with autism spectrum disorder. *Experimental Biomedical Research*. 2019; 2: 136-142.
25. Balçık PY, Taşkaya S, Şahin B. Sağlık okur-yazarlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2014; 13: 321-326.